

LIETUVOS BANKAS
EUROSISTEMA

2020

SPALIS

**Pranešimas apie Lietuvos banko
pagrindinio tikslo įgyvendinimą,
finansų rinkos būklę ir funkcijų vykdymą**

ISSN 2538-8428 (online)

Lietuvos banko valdyba Pranešimą apie Lietuvos banko pagrindinio tikslo įgyvendinimą, finansų rinkos būklę ir funkcijų vykdymą patvirtino 2020 m. spalio 22. d. Jį rengiant panaudoti duomenys, paskelbti iki 2020 m. spalio 5 d.

Santrumpos

AB	akcinė bendrovė
AKR	anticiklinis kapitalo rezervas
BPeF	Bendras pertvarkymo fondas
BVP	bendras vidaus produktas
ECB	Europos Centrinis Bankas
EPĮ	elektroninių pinigų įstaigos
ES	Europos Sąjunga
FT	finansinis turtas
JAV	Jungtinės Amerikos Valstijos
KIS	kolektyvinio investavimo subjektai
MĮ	mokėjimo įstaigos
NT	nekilnojamas turtas
PF	pensijų fondai
PFĮ	pinigų finansų įstaigos
PRDB	Paskolų rizikos duomenų bazė
SPPP	specialioji pandemine pirkimo programa
SVKI	suderintas vartotojų kainų indeksas
VP	vertybiniai popieriai
VVP	vyrtausybtės vertybiniai popieriai

Kai kuriose lentelėse ir paveikluose dėl apvalinimo eilučių suma ir procentai nesutampa su bendrais duomenimis („Iš viso“ ir 100 %).

Leidinyje panaudotos M. Ambrazo ir Žmonės Foto nuotraukos.

© Lietuvos bankas, 2020

Gedimino pr. 6, LT-01103 Vilnius

www.lb.lt

Turinys

IŽANGINIS ŽODIS.....	4
INFORMACIJA APIE PAGRINDINIO TIKSLO ĮGYVENDINIMĄ.....	5
ŪKIO RAIDA IR PROGNOZĖS.....	6
FINANSINIS STABILUMAS.....	7
FINANSŲ SEKTORIAI.....	9
OFICIALIOSIOS ATSARGOS.....	10
MOKĖJIMAI.....	11
PRIEŽIŪRA.....	12
VARTOTOJŲ IR FINANSŲ RINKOS DALYVIŲ GINČŲ SPRENDIMAS.....	13
BANKŲ PERTVARKYMAS.....	14
BANKNOTAI IR MONETOS.....	15
STATISTIKA.....	16
IŽDO AGENTAS.....	17

Įžanginis žodis

Šiais metais Lietuvos bankas daugiausia dėmesio, žinių ir žmogiškųjų išteklių skyrė priemonėms, skirtoms neigiamam koronaviruso (COVID-19) pandemijos poveikiui ekonomikai ir šalies finansų rinkai sušvelninti.

Europos Centrinis Bankas (ECB), operatyviai reaguodamas į krizę, reikšmingai sustiprino Eurosistemos skatinamą pinigų politiką, taikydamas nestandartines priemones, iš jų – išplėstinę turto pirkimo ir specialiąją pandemine pirkimo programas. Didindamas obligacijų pirkimų apimtį, Lietuvos bankas, kaip Eurosistemos dalis, sausio-rugpjūčio mėn. į šalies ekonomiką įliejo 2.1 mlrd. Eur, taip stiprindamas finansų sistemą ir mažindamas Vyriausybės skolinimosi sąnaudas.

Koronavirusas pristabdė Lietuvos finansų rinkos augimą, pablogino kai kuriuos finansinius rodiklius, tačiau kartu parodė finansų sistemos atsparumą sukrėtimams: atsakingas skolinimas ir dideli rezervai leido kredito įstaigoms su pirmaisiais iššūkiais susidoroti sėkmingai. Tą dar prieš karantiną patvirtino bankų testavimo rezultatai. Dabartiniai rodikliai rodo kol kas nedidelį neveiksnių paskolų padidėjimą, o augę indėliai dar labiau sustiprino šalies bankų likvidumą, nors Lietuvos bankas buvo pasirengęs teikti likvidumo paskolas finansų įstaigoms. Atsakingą finansų rinkos dalyvių požiūrį patvirtino ir faktas, kad bankai, draudimo įmonės vieningai atsizvelgė į Lietuvos banko rekomendaciją nemokėti dividendų ir visą 2019 m. pelną skyrė kapitalui stiprinti.

Kaip ekonomikos ir finansų kompetencijos centras, Lietuvos bankas daug dėmesio skyrė ūkio raidos analizei ir ekonomikos skatinimo priemonėms. Vertindami ir prognozuodami ekonomikos raidą, sprendimų priėmėjams, visuomenei ir verslui pateikėme galimus raidos scenarijus, kartu atkreipdami dėmesį į rizikas ir pasiūlydami būdus, kaip spręsti užklupusias ar užkardytą gresiančias problemas. Naujausi duomenys rodo, kad koronaviruso smūgio paveikta šalies ekonomika atsigauja, tiesa, netolygiai. Be to, klausimų dėl ūkio raidos ateities tebekelia itin didelis neapibrėžtumas, siejamas visų pirma su galima antrąja koronaviruso plitimo banga.

Koronaviruso poveikis ekonomikai lemia, kad šių metų biudžeto deficitas ir valstybės skola gali būti didžiausi Lietuvos istorijoje. Dėl šios priežasties itin svarbu racionaliai ir tiksliai leisti ribotas viešąsias lėšas tiek trumpalaikiam ekonomikos skatinimui, tiek ilgesnio laikotarpio investicijoms. Ne ką mažiau svarbu pasirengti tinkamai įdarbinti ateinančias naujas Europos Sąjungos paramos lėšas, kad jos būtų nukreipiamos į produktyvias sritis, žmogiškąjį potencialą, siekiant stiprinti šalies ekonomikos tvarumą ir konkurencingumą.

Neapsiribodami vien analize, kurią ypač suintensyvinome nagrinėdami darbo rinkos tendencijas, inicijavome konkrečias priemones, kurios padėtų atsverti verslo praradimus, reikšmingai prisidėjome prie tokių priemonių kūrimo.

Viena iš jų – „Apmokėtinų sąskaitų paskolos“, arba ASAP. Tai trumpojo laikotarpio finansinė priemonė, skirta teikti lengvatines paskolas mažoms ir vidutinėms įmonėms, kurios sutrikus atsiskaitymų grandinei, pritrūko apyvartinių lėšų. Ji leido šioms įmonėms kompensuoti lėšas, negautas už jų pateiktas, tačiau neapmokėtas sąskaitas už prekes ar paslaugas.

Kita priemonė – Pagalbos verslui fondas, skirtas padėti COVID-19 sukeltos krizės paveiktoms vidutinėms ir didelėms įmonėms, kurių veiklos sutrikimai turėtų reikšmingų neigiamų socialinių ir ekonominių pasekmių valstybei. Tai – ilgesnės perspektyvos priemonė. Lietuvos bankas pasiūlė šio fondo veiklos strategiją, finansavimo modelį ir organizacinę struktūrą, padėjo atrinkti vadovus. Šio fondo steigimui pritarė ir Europos

Komisija, patvirtinusi valstybės pagalbos teikimo schemą. Tai buvo pirmoji Europos Sąjungoje patvirtinta schema pagal išplėstą laikinąją valstybės pagalbos sistemą, kuri suteikia valstybėms galimybių rekapitalizuoti sunkumų dėl COVID-19 protrūkio patiriančias ne finansų įmones.

Siekdamas suteikti daugiau galimybių bankams skolinti, Lietuvos bankas sumažino anticiklinio kapitalo reikalavimą kredito įstaigoms nuo 1 iki 0 proc., atidėjo reikalavimą kitoms sisteminės svarbos įstaigoms sukaupti nustatytą rezervą. Kartu su ECB, Europos bankininkystės, Europos draudimo ir profesinių pensijų priežiūros, Europos vertybinių popierių ir rinkų institucijomis sušvelnino ir kitus finansų įstaigoms taikomus reikalavimus. Pavyzdžiui, leidome terminuotai bankams nesilaikyti kai kurių kapitalo ir likvidumo reikalavimų, mažiname operacinę našą. Tai suteikė daugiau galimybių atsizvelgti į klientų, visų pirma – gyventojų, poreikius.

Siekdami apsaugoti vartotojų interesus, primygtinai raginame kredito įstaigas susitarti dėl paskolų moratoriumo savo klientams. Pastangos buvo sėkmingos – Lietuvos bankų asociacijai priklausančios finansų ir kredito įstaigos geranoriškai atidėjo paskolų mokėjimus gyventojams ir įmonėms, patiriančioms sunkumų dėl COVID-19.

Tiek įmonių, tiek gyventojų paskolų palūkanų normos, kitaip – skolinimosi kaina, karantino metu iš esmės nesikeitė. Kreditavimo apimtis prasidėjus karantinui sumažėjo tiek kalbant apie paskolas gyventojams, tiek verslui, o po karantino ėmė ryškėti skirtingos tendencijos. Būsto paskolų srautai rugpjūčio mėn. iš esmės jau sugrįžo į ankstesnį spartaus kreditavimo lygį, verslo paskolų srautai dar atsiliko. Verslo paskolų lėtesnį atsigavimą galėjo lemti keletas veiksnių, tarp jų ir suprastėjusi ekonominė aplinka ir kai kurių verslų perspektyvos, atidėti įmonių investiciniai planai.

Kalbant apie artimiausią ateitį, pažymėtina, kad, nors pirmąją koronaviruso bangą įveikėme sėkmingai, tačiau rizikos veiksnys tebėra, turime atsakyti į pagrindinį klausimą – kas bus, kai baigsis „skausmą malšinančių vaistų“ poveikis. Moratoriumai ir finansinė pagalba trumpuoju laikotarpiu padėjo verslui spręsti apyvartinių lėšų ir likvidumo iššūkius, o gyventojams – problema, kilusias dėl prarastų pajamų. Tačiau, baigus galioti šioms priemonėms, pavyzdžiui, vis dar gali išaugti neveiksnių (blogų) paskolų lygis, ypač dėl prie naujų aplinkybių sunkiau prisitaikančio verslo. Finansų rinka supranta šias rizikas, o Lietuvos bankas atidžiai stebi padėtį, turi nemažą priemonių arsenalą ir, jeigu prireiktų, yra pasirengęs jį pasitelkti, kad užtikrintų finansų sistemos stabilumą.

Vitas Vasiliauskas

Lietuvos banko valdybos pirmininkas

Informacija apie pagrindinio tikslo įgyvendinimą

Lietuvos bankas kartu su ECB ir kitais euro zonos šalių centriniais bankais siekia pagrindinio pinigų politikos tikslo – palaikyti kainų stabilumą euro zonoje. Kainų stabilumas yra apibrėžiamas kaip mažesnė, bet artima 2 proc. dydžiui infliacija vidutiniu laikotarpiu.

Atsižvelgusi į COVID-19 pandemijos neigiamus padarinius ekonomikai, ECB valdančioji taryba šį pusmetį priėmė reikšmingus sprendimus dėl papildomų skatinamųjų pinigų politikos priemonių. Kovo mėn. buvo nuspręsta imtis grynujų turto pirkimų už 750 mlrd. Eur sumą pagal specialiąją pandemine pirkimo programą (SPPP), o birželio mėn. ši suma buvo padidinta iki 1 350 mlrd. Eur. Šie pirkimai, kurie bus vykdomi bent iki 2021 m. birželio mėn., padeda reikšmingai sušvelninti bendrą pinigų politikos pobūdį ir taip prislopinti pandemijos keliamą grėsmę euro zonos infliacijos raidai. Be to, ECB valdančioji taryba sumažino tikslinių ilgesnės trukmės refinansavimo operacijų palūkanų normą, kuri bus 50 bazinių punktų mažesnė už pagrindinių refinansavimo operacijų vidutinę palūkanų normą. Bankams, nemažinusiems skolinimo apimtį, šių operacijų palūkanų norma gali būti netgi –1 proc. Prie skatinamosios pinigų politikos prisideda ir ECB gairių dėl ateities palūkanų normų veikiami rinkos dalyvių lūkesčiai, kad indėlių galimybės palūkanų norma nedidės dar bent keletą metų. Esant išaugusiam neapibrėžtumui, šiomis priemonėmis yra palaikomos palankesnės finansavimo sąlygos, o kartu mažinamas COVID-19 pandemijos keliamas spaudimas nedarbo lygio augimui bei ekonomikos ir infliacijos mažėjimui.

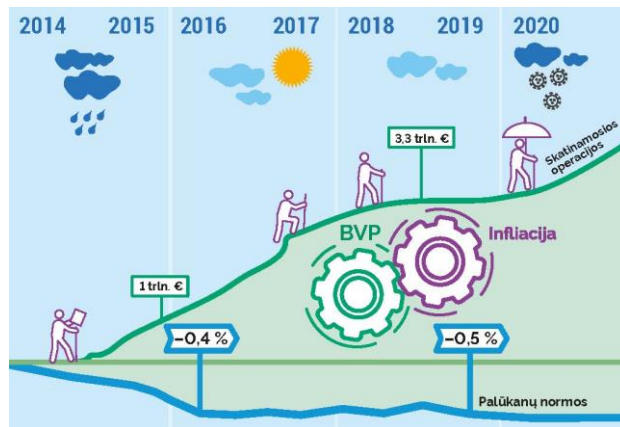
Nuo 2020 m. sausio iki rugpjūčio mėn. Eurosistema į finansų rinką įliejo 1 691 mlrd., Lietuvos bankas – 2,1 mlrd. Eur sumą. Tam panaudotos nestandartinės pinigų politikos priemonės, tarp jų išplėstinė turto pirkimo programa ir jau minėta SPPP.

Per 2020 m. pirmus aštuonis mėnesius Eurosistema įvykdė 186 atvirosios rinkos operacijas. Per pagrindines refinansavimo operacijas sandorių šalys vasaros pabaigoje buvo pasiskolinusios 1,6 mlrd., o per ilgesnės trukmės refinansavimo operacijas, įskaitant tikslines ir pandemines, – 1 595,1 mlrd. Eur. Lietuvos banko sandorių šalys per ilgesnės trukmės refinansavimo operacijas buvo pasiskolinusios 0,2 mlrd. Eur. Apžvelgiamu laikotarpiu Lietuvos banko sandorių šalys dalyvavo pagrindinėse refinansavimo operacijose, kelis kartus pasinaudojo ribinio skolinimosi galimybe.

Reikšmingai išaugo Eurosistemos pinigų politikos tikslais laikomas VP portfelis: 712 mlrd. Eur – iki 3 351,2 mlrd. Eur. Didžiąją pokyčio dalį (498 mlrd. Eur) sudarė pirkimai pagal SPPP. Lietuvos banko pinigų politikos tikslais laikomas VP portfelis, taip pat daugiausia dėl SPPP pirkimų, padidėjo 1,9 mlrd. Eur – iki 12,5 mlrd. Eur. Iš jų 4,3 mlrd. Eur sudarė Lietuvos Respublikos VVP ir 8,2 mlrd. Eur Europos institucijų obligacijos.

Skatinamosios Eurosistemos pinigų politikos priemonės ir toliau prisideda prie to, kad paskolų palūkanų normos yra žemo lygio. Prie neišaugusių euro zonos vyriausybių (įskaitant ir Lietuvos) vertybinių popierių skolinimosi išlaidų prisidėjo Eurosistemos turto pirkimo programos. Nepaisant COVID-19 nulemtu neapibrėžtumo, naujų būsto paskolų vidutinė palūkanų norma Lietuvoje buvo stabili, o ne finansų bendrovėms ji nuo 2020 m. birželio mėn. net ir šiek tiek sumažėjo. Vis dėlto vidutinės palūkanų normos Lietuvoje ir toliau yra didesnės nei vidutiniškai euro zonoje. Prie to prisideda aukšta koncentracija bankų sektoriuje ir galimai padidėjusi naujų paskolų rizika.

Skatinamosiomis pinigų politikos operacijomis (turto pirkimai ir tikslinis refinansavimas) sukaupta apimtis ir trumpalaikių palūkanų normų raida nuo 2014 m.

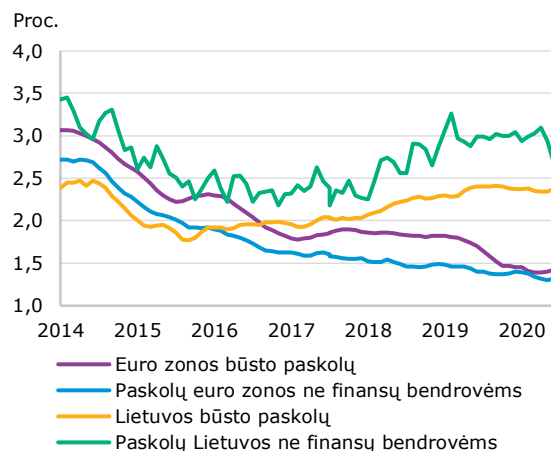
Faktiniai euro zonos makroekonominiai rodikliai 2020 m. ir jų prognozės

(pokytis per metus, %)

	2019	2020	2021	2022
Realusis BVP	1,3	-8,0	5,0	3,2
SVKI	1,2	0,3	1,0	1,3
Nedarbo lygis	7,6	8,5	9,5	8,8
Atlygis vienam samdomajam darbuotojui	1,9	-1,8	3,1	2,0

Šaltinis: 2020 m. rugsėjo mėn. ECB ekspertų makroekonominės prognozės euro zonoje.

PFJ naujų būsto paskolų ir paskolų ne finansų bendrovėms vidutinė palūkanų norma

Šaltiniai: ECB ir Lietuvos banko skaičiavimai. Pastaba: 3 mėn. slenkamasis vidurkis.

Tačiau tikėtina, kad paskolų palūkanų normos Lietuvoje būtų dar didesnės, jeigu Eurosistema COVID-19 pandemijos metu nebūtų vykdžiusi išskirtinai skatinamosios pinigų politikos.

Ūkio raida ir prognozės

Dėl geresnės, nei prognozuota, Lietuvos ekonomikos raidos 2020 m. pirmąjį pusmetį Lietuvos banko BVP prognozės reikšmingai padidintos – šiemet ekonomika mažės 2 proc.

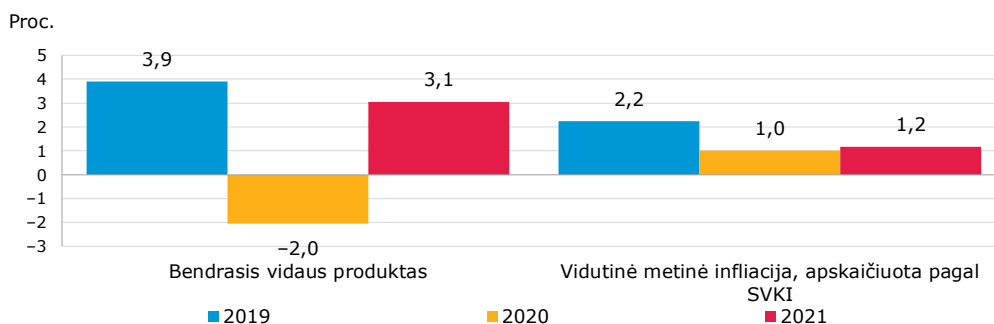
Lietuvos ekonomika kol kas patyrė santykinai nedidelį nuostolį. Nepaisant pavasarį įvestų gana griežtų karantino priemonių, Lietuvos ekonomikos kritys šių metų antrąjį ketvirtį buvo vienas mažiausių ES – per metus ekonomika krito 4 proc. Palankesnė, nei prognozuota, ekonomikos raida, taip pat ne tiek daug, kiek manyta, blogėjanti darbo rinkos padėtis ir papildomos ūkį skatinančios fiskalinės, reguliacinės bei pinigų politikos priemonės šiemet lems mažesnę, nei anksčiau prognozuota, ekonomikos susitraukimą. Numatoma, kad ekonomika ims augti jau 2020 m. antrąjį pusmetį ir prieš krizę stebėtą lygį pasieks 2021 m. Esant mažesniai ekonomikos kryčiui šiemet, kitąmet taip pat numatomas mažesnis ekonomikos augimas, nei anksčiau prognozuota, – 2021 m. BVP padidės 3,1 proc. Prognozės sudarytos remiantis prielaida, kad pasaulyje ir Lietuvoje gali atsirasti naujų COVID-19 židinių, bet griežtų viruso suvaldymo priemonių, tokių kaip visuotinis karantinas, pavyks išvengti. Numatoma, kad medicininis sprendimas kovai su virusu bus rastas ir pasieks plačiąją visuomenę ne anksčiau nei 2021 m. viduryje.

Šalies ekonomikos raidos prognozėms būdingas didelis neapibrėžtumas, todėl sudaryti ir alternatyvūs ekonominės raidos scenarijai. Pagal Lietuvos banko palankų scenarijų realusis BVP 2020 m. mažės 0,2, o 2021 m. padidės 5 proc., pagal atsiaurųjį – atitinkamai mažės 2,4 proc. ir neaugs. Atšiaurijame scenarijuje daroma prielaida, kad epidemiologinė padėtis pasaulyje stipriai pablogėja, todėl vėl įvedami ekonominės veiklos apribojimai, o atsiradęs medicininis sprendimas viruso plitimui sustabdyti nėra iš karto veiksmingas. Palankiajame scenarijuje daroma prielaida, kad epidemiologinė situacija stabilizuojasi, tad didesnių ekonominės veiklos suvaržymų neprireikia, o medicininis sprendimas pasirodo esantis veiksmingas.

Mažėjanti išorės paklausa neigiamai paveikė Lietuvos prekių ir paslaugų eksporto raidą, tačiau jau pastebima atsigavimo ženklų.

Realusis prekių ir paslaugų eksportas antrąjį ketvirtį sumenko daugiau nei 8 proc. per metus, tačiau jis sumažėjo pastebimai mažiau nei išorės paklausa. Tai lėmė šalies eksporto struktūra, kurioje labiausiai paveiktos investicinės prekės bei kelionių paslaugos sudaro santykinai nedidelę dalį. Be to, karantino metu Lietuvoje neribota apdirbamosios gamybos veikla. Lietuvos prekių ir paslaugų importas sumažėjo dar daugiau nei eksportas, todėl išaugęs grynasis eksportas netgi didino Lietuvos BVP. Atsiranda ženklų, kad šalies atvirasis sektorius po truputį atsigauna: nuo birželio mėn. ėmė didėti apdirbamosios gamybos (be mineralinių produktų) apimtis.

BVP bei infliacija 2019 m. ir prognozės pagal pagrindinį scenarijų 2020–2021 m.

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

pramonės gamybos pajėgumų panaudojimo lygis ir lietuviškos kilmės prekių (be mineralinių produktų) eksportas, tačiau pramonės įmonių apklausa rodo, kad jos vis dar susiduria su gerokai padidėjusia nepakankamos paklausos problema.

Nepaisant padidėjusio neapibrėžtumo ir pablogėjusios padėties darbo rinkoje, privačiojo vartojimo nuosmukis nebuvo toks didelis, kaip manyta epidemijos pradžioje.

Iš viso antrąjį ketvirtį namų ūkių vartojimas sumažėjo 5,1 proc., tačiau jau gegužės mėn. mažmeninės prekybos apyvarta viršijo praėjusių metų lygį. Prie mažesnio, nei tikėtasi, vartojimo kryčio prisidėjo dėl kilusio darbo užmokesčio fondo ir socialinių pervedimų neprastėjusi namų ūkių finansinė padėtis ir pasibaigus karantinui ėmęs gerėti vartotojų pasitikėjimas. Nedarbo lygis antrąjį ketvirtį buvo 2,4 proc. p. didesnis nei prieš metus ir sudarė 8,5 proc. Didesnio nedarbo padidėjimo padėjo išvengti geresnė, nei tikėtasi, ekonomikos raida, paramos pandemijos paveiktam verslui priemonės ir po karantino vėl ėmęs didėti ekonominis aktyvumas.

Investicijų raidą neigiamai veikia ne tik pandemija, bet ir ES Mobilumo paketas.

Antrąjį ketvirtį investicijos krito daugiau nei 11 proc. per metus. Be pandemijos ir dėl jos išaugusio ekonominio neapibrėžtumo, privačias investicijas mažinamai veikė ir pokyčiai transporto sektoriuje dėl kelių besiskinančio ES Mobilumo paketo – antrąjį ketvirtį investicijos į transporto priemones buvo 75 proc. mažesnės nei prieš metus. Numatoma, kad prognozuojamu laikotarpiu investicijų raidą privačiame sektoriuje ir toliau neigiamai veiks silpna paklausa, padidėjęs neapibrėžtumas bei senkantys įmonių finansiniai ištekliai, tačiau dėl numatytų fiskalinių priemonių viešosios investicijos turėtų didinamai veikti investicijų raidą. Vis dėlto iššūkių gali kelti ne toks efektyvus kaip šiuo metu tikimasi fiskalinio skatinimo lėšų panaudojimas.

Sumažėjęs ekonominis aktyvumas ir mažesnės energijos kainos mažinamai veiks vartotojų kainų raidą.

Prognozuojama, kad naftos ir maisto žaliavų kainos šiemet turėtų būti sumažėjusios, o tai ir toliau mažinamai veiks infliaciją. Kitąmet atsigaunant pasaulio ekonomikai naftos kainos turėtų kilti. Lėtėjantis darbo užmokesčio augimas turėtų mažinti spaudimą paslaugų kainoms – prognozuojama, kad 2020 m. vidutinis metinis paslaugų kainų augimas sumažės iki 4, o 2021 m. jis turėtų siekti tiek daugiau nei 2 proc. Prognozuojama, kad vidutinė metinė infliacija 2020 m. bus lygi 1, o 2021 m. – 1,2 proc.

Naujausias Lietuvos ekonomikos prognozes galima rasti [čia](#).

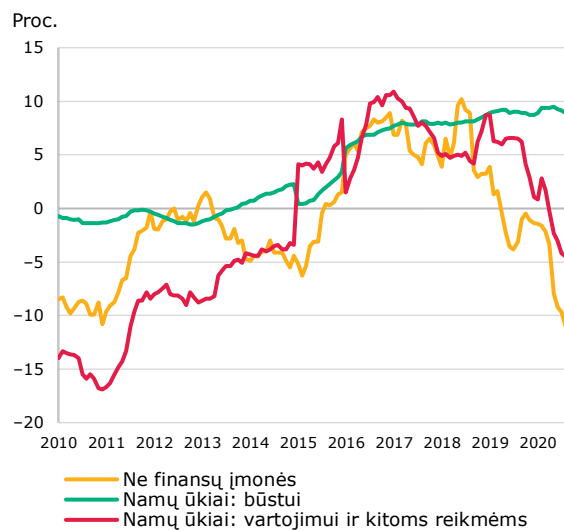
Finansinis stabilumas

Nors COVID-19 sukeltas ekonominis šokas Lietuvoje buvo mažesnis, nei tikėtasi, pandemijos poveikis vis dar kelia rizikų finansiniam stabilumui. Pagrindinė rizika – galimas įmonių likvidumo trūkumas, kuris peraugtų į mokumo problemas, ir gyventojų pajamų sumažėjimas, ypač kai baigs galioti valstybės pagalbos priemonės. Moratoriumas ir finansinė pagalba verslui COVID-19 sukeltos krizės metu trumpuoju laikotarpiu padėjo išvengti ar sušvelnino likvidumo iššūkius daugeliui verslų, neleido gyventojų pajamoms reikšmingai sumažėti. Vis dėlto, pasibaigus šių priemonių terminui, dar didesnė dalis įmonių gali susidurti su nepakankama paklausa, o tai apsunkins jų tarpusavio atsiskaitymų ir įsipareigojimų bankams vykdymą. Dėl to gali išaugti įmonių bankrotų skaičius, padidėti neveiksnių paskolų lygis: verslui susidūrus su likvidumo problemomis ir didėjant nedarbui, galimai mažėtų gyventojų pajamos ir blogėtų jų galimybės vykdyti savo įsipareigojimus. Taigi, finansų įstaigos patirtų didesnes atidėjinių išlaidas, sumažėtų jų palūkanų pajamos, todėl kristų pelningumas, nuosavybės lygis ir galimybės finansuoti ekonomiką.

Pirminį COVID-19 sukeltą šoką atlaikė ir reikšmingų sąsajų su Lietuvos bankais turintis Švedijos bankų sektorius, tačiau užsitęsusi krizė Švedijoje galėtų neigiamai paveikti Lietuvos bankų sektorių. COVID-19 poveikis Švedijos ekonomikai buvo mažesnis nei daugumoje kitų ES šalių, tačiau šalis patyrė didžiausią nuosmukį nuo 1980 m.: BVP 2020 m. antrąjį ketvirtį, palyginti su ankstesniu ketvirčiu, susitraukė 8,3 proc., išaugo nedarbas, todėl tikėtina, kad daliai namų ūkių ir įmonių gali būti sudėtingiau vykdyti įsipareigojimus bankams. Nors šio šoko metu NT kainos buvo atsparios, užsitęsęs nuosmukis galėtų sukelti ir NT rinkos korekciją. Šie veiksniai darytų neigiamą įtaką Švedijos bankų galimybėms teikti kreditą, o atsargesnė skolinimo politika bankų grupių lygmeniu galėtų paveikti ir kreditavimą Lietuvoje. Jau dabar dėl pandemijos susitraukė bankų pelnas ir sumažėjo kapitalo pakankamumo rodikliai, tačiau jie buvo vykdomi su pakankama atsarga. Savo ruožtu Lietuvos bankuose sparčiai daugėjo indėlių, dėl to dar labiau sumažėjo tiesioginė priklausomybė nuo finansavimosi iš patronuojančiųjų bankų, o turto prieaugis kituose Lietuvos bankuose šiek tiek mažino sektoriaus koncentraciją.

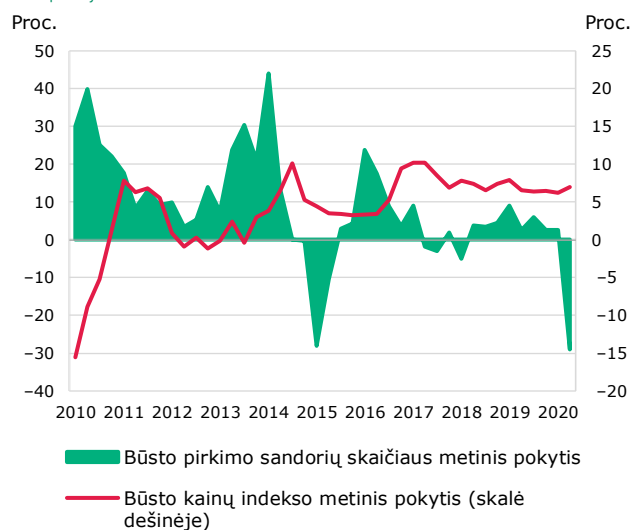
Kreditavimas šalyje karantino metu sumažėjo, tačiau naujų paskolų srautas pamažu atsigauna, nors vis dar nepasiekė iki karantino vyravusio lygio. 2020 m. pirmojo ketvirčio pabaigoje kredito (įskaitant ir ne kredito įstaigų suteiktą finansavimą) metinis augimo tempas sudarė 5,4 proc., t. y. 3,1 proc. p. mažiau nei prieš metus. Nepaisant karantino laikotarpio reikšmingai kritusio būsto rinkos aktyvumo, kredito augimui reikšmingą įtaką vis dar darė būsto paskolų portfelis: jis nuo 2020 m. pradžios toliau sparčiai didėjo, o dėl lėtesnės paskolų amortizacijos moratoriumo laikotarpiu ir pamažu atsigaunančių naujų paskolų srautų jis rugpjūčio pabaigoje buvo 8,9 proc. didesnis nei prieš metus. Tiesa, tikrųjų naujų būsto paskolų srautas birželio–rugpjūčio mėn. vis dar buvo 4,9 proc. mažesnis nei ankstesniais metais. Būsto įperkamumui vis dar esant istoriškai aukštam, metinis būsto kainų augimas 2020 m. antrąjį ketvirtį Lietuvoje sudarė 7,0 proc. Didėja neaiškumas dėl komercinio NT: Baltijos šalių biržose prekiaujamų NT fondų kapitalizacijos reikšmingas sumažėjimas 2020 m. kovo mėn. (24,2 %) rodė komercinio NT vertės kritimo lūkesčius. Karantinas turėjo didelį poveikį ne finansų įmonių ir namų ūkių vartojimo bei kitų (ne būsto) paskolų portfeliams: rugpjūčio mėn. jie buvo atitinkamai 11 ir 4,5 proc. mažesni nei prieš metus. Tikrųjų naujų vartojimo ir

Metinis paskolų portfelio augimas

Šaltinis: Lietuvos bankas.

Būsto pirkimo sandorių skaičiaus ir būsto kainų indekso metiniai pokyčiai

Šaltiniai: VĮ Registrų centras ir Statistikos departamentas.

kitų (ne būsto) paskolų srautas birželio–rugpjūčio mėn. jau buvo 4,7 proc. didesnis, o ne finansų įmonių paskolų – 33,8 proc.. mažesnis nei prieš metus.

Atsižvelgiant į neigiamą COVID-19 įtaką šalies ekonomikai, Lietuvos bankas paliko galioti iki 0 proc. sumažintą anticiklinio kapitalo rezervo (AKR) normą. 2020 m. balandžio 1 d. iki 0 proc. sumažinta AKR norma padidina kredito įstaigų galimybes palaikyti skolinimo pasiūlą ir taip amortizuoti neigiamą COVID-19 įtaką šalies ekonomikai. Planuojama, kad AKR norma nebus didinama bent iki 2021 m. balandžio 1 d., t. y., jei pagerėjus situacijai būtų nutarta ją padidinti, ji būtų pradėta taikyti ne anksčiau kaip 2022 m. balandžio 1 d. Be to, pratęstas kitų sisteminės svarbos įstaigų (O-SII) kapitalo rezervų įsigaliojimo pereinamasis laikotarpis, todėl AB Šiaulių bankui anksčiau nustatytas didesnis (1 %) O-SII kapitalo rezervas bus pradėtas taikyti metais vėliau – nuo 2021 m. gruodžio 31 d.

Lietuvos bankas rinkos dalyviams pateikė išaiškinimą dėl karantino metu laikinai sumažėjusių asmenų pajamų tvarumo vertinimo. Siekiant užtikrinti, kad karantino apribojimai ir dėl to atsiradę pokyčiai darbo rinkoje nesumažintų asmenų galimybių gauti kreditą būstui įsigyti, jeigu jų pajamos karantino laikotarpiu buvo sumažėjusios tik laikinai, Lietuvos bankas kredito davėjams 2020 m. liepos mėn. pateikė išaiškinimą, leidžiantį lanksčiau vertinti pajamų tvarumą įsigyjant būstą, jei besiskolinančiojo pajamos grįžo į tokį patį arba artimą ankstesniam lygį¹.

Lietuvos bankas patvirtino naują likvidumo paskolų teikimo finansų įstaigoms tvarką. 2020 m. balandžio 1 d. buvo priimti Lietuvos Respublikos Lietuvos banko įstatymo pakeitimai, leidžiantys daugiau finansų įstaigų kreiptis į Lietuvos banką dėl likvidumo paskolų. Pagal šio įstatymo pakeitimus, Lietuvos bankas gali suteikti likvidumo paskolas mokioms, tačiau laikinų likvidumo problemų turinčioms kredito ir kitoms finansų įstaigoms, turinčioms pakankamą užstatą ir pasinaudojusioms visomis kitomis galimybėmis pasiskolinti rinkoje. Likvidumo paskolas gali gauti bankai, kredito unijos, vartojimo kredito davėjai, elektroninių pinigų įstaigos ir mokėjimo įstaigos, draudimo įmonės, pensijų fondai ir kiti finansų rinkos dalyviai, kurių veikla yra reikšminga tvariam šalies finansų sistemos veikimui.

¹ Pagrindiniai Atsakingojo skolinimo nuostatuose nustatytų rodiklių dydžiai: kredito dydžio ir įkeisto turto vertės santykis negali viršyti 85 proc.; vidutinės įmokos dydžio ir pajamų santykis negali viršyti 40 proc. (palūkanų jautrumo testo atveju – 50 %); paskolos trukmė negali viršyti 30 m.

Finansų sektoriai

Griežti karantino apribojimai ir su COVID-19 pandemija susijęs ekonominės raidos neapibrėžtumas lėmė bankų paskolų portfelio susitraukimą, o išaugę atidėjiniai blogoms paskoloms reikšmingai atsiliepė finansiniam rezultatui.

2020 m. pirmąjį pusmetį bankų uždirbtas pelnas buvo beveik trečdaliu mažesnis nei per tą patį laikotarpį 2019 m. Visi Lietuvoje veikiantys bankai toliau su didele atsarga vykė jiems nustatytus reikalavimus. Didžioji dalis bankų prisijungė prie paskolų moratoriumo, kuriuo sudarė sąlygas atidėti paskolos mokėjimus iki 6 ar 12 mėn. nekeičiant kitų paskolos sutarties sąlygų. Pagal moratoriumo sąlygas buvo atidėta 0,5 mlrd. Eur paskolų (taip pat žr. skyrių „[Statistika](#)“), o bendrai atidėta paskolų portfelio dalis buvo gerokai didesnė ir sudarė 1,4 mlrd. Eur. Plačiau skaitykite [Bankų veiklos apžvalgoje](#).

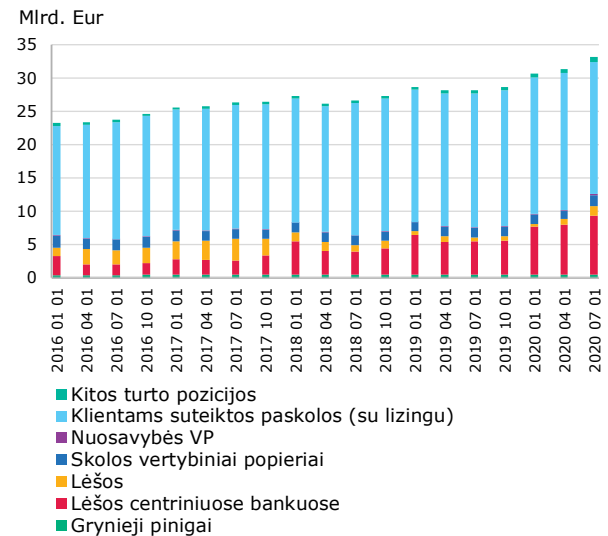
Sparčiai didėjęs kredito unijų paskolų portfelis nulėmė turto struktūros pokyčius – didėjo suteiktų paskolų dalis turte, toliau mažėjo investicijos į VP. Turto struktūros pokyčiai ir augantis kreditavimas palankiai veikė sektoriaus veiklos rezultata, o dėl COVID-19 pandemijos sulėtėjęs ekonomikos augimas kredito unijų finansiniams rodikliams didesnio poveikio dar nepadarė, tačiau metų pabaigoje rezultatai gali keistis. Per pirmąjį pusmetį kredito unijos uždirbo 3,4 mln. Eur pelną, didėjo pelningai dirbančių kredito unijų skaičius. Išsamiau – [Kredito unijų rinkos veiklos apžvalgoje](#).

Per 2020 m. pirmąjį pusmetį, palyginti su 2019 m. atitinkamu laikotarpiu, draudimo rinka išaugo vos 0,3 proc. Skirtingų draudimo šakų rezultatai išsiskyrė: gyvybės draudimo įmokos padidėjo 10,5 proc., o ne gyvybės draudimo įmokos buvo 3,5 proc. mažesnės nei prieš metus. Gyvybės draudimo sektoriuje didžiausią dalį (64 %) sudarė ir sparčiausiai augo (15,3 %) investicinis gyvybės draudimas. Pirmojo pusmečio bendras Lietuvoje registruotų draudimo įmonių rezultatas buvo teigiamas, o uždirbtas pelnas sudarė 27,5 mln. Eur. Visos įmonės vykė privalomuosius mokumo kapitalo reikalavimus. Draudimo brokerių įmonės taip pat veikė pelningai ir uždirbo 5,4 mln. Eur pelną. Išsamesnė informacija – [Draudimo rinkos apžvalgoje](#).

COVID-19 kontekstas buvo itin palankus Elektroninių pinigų įstaigų (EPI) ir mokėjimo įstaigų (MI) verslų plėtrai. 2020 m. pirmąjį pusmetį, dėl COVID-19 pandemijos sukeltos krizės mokėjimams persikėlus į elektroninę erdvę, MI ir EPI veiklos rezultatai gerėjo – įstaigų skaičius, mokėjimo operacijos ir pajamos toliau didėjo. 2020 m. pirmąjį pusmetį, palyginti su 2019 m. tuo pačiu laikotarpiu, EPI ir MI atliktų mokėjimo operacijų suma išaugo 1,4 karto. Įstaigos iš licencinės veiklos gavo 1,6 karto daugiau pajamų nei per praėjusių metų pirmąjį pusmetį. Sektoriuje aktualiausias ir toliau yra pinigų plovimo prevencijos, nuosavo kapitalo ir klientų lėšų apsaugos priežiūrinės sritys. Išsamiau – Lietuvos banko interneto svetainėje ([elektroninių pinigų](#) ir [mokėjimo įstaigų](#) veiklos rodikliai).

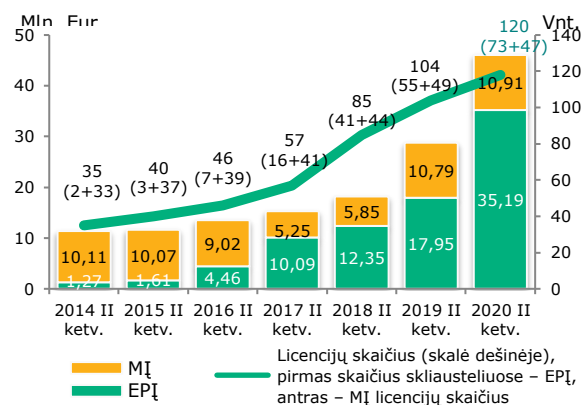
2020 m. pirmąjį pusmetį Lietuvoje veikiantys pensijų fondai buvo stipriai veikiami COVID-19 pandemijos, tačiau per 2020 m. antrąjį ketvirtį nuo 2019 m. II pakopoje pradėję veikti pensijų fondai, kurie investuoja pagal gyvenimo ciklo principą, uždirbo teigiamas grąžas: bendras svertinis vieneto vertės pokytis balandžio–birželio mėn. sudarė 11,1, o nuo šių fondų veiklos pradžios vertių pokytis sudaro 13,11 proc. KIS rinka 2020 m. pirmąjį pusmetį paaugo 3,44, o ypač padidėjo informuotiesiems investuotojams skirti KIS – 7 proc. Išsamiau apie PF ir KIS rinkas žr. [PF rinkos apžvalga](#) ir [KIS rinkos apžvalga](#).

Bankų turtas

Šaltinis: Lietuvos bankas.

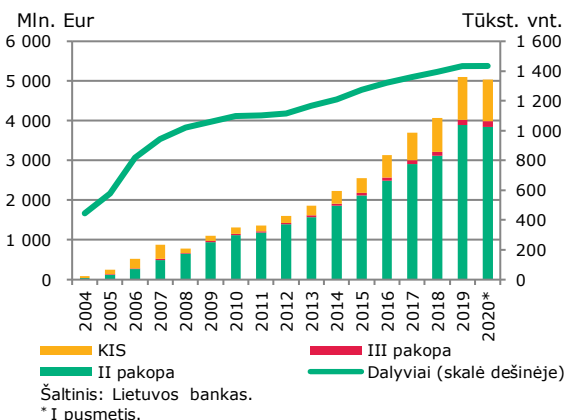
EPI ir MI pajamų iš licencinės veiklos ir išduotų licencijų pokytis

Šaltinis: Lietuvos bankas.

Pastaba: pajamos iš licencinės veiklos, mln. Eur.

PF ir KIS rinkų palyginimas pagal dalyvių sukauptą turtą

Valdymo įmonių sektorius buvo pelningas, šių įmonių veikla stabili. Plačiau skaitykite Lietuvos banko interneto svetainėje ([valdymo įmonių](#) ir [finansų maklerio įmonių veiklos rodikliai](#)).

Oficialiosios atsargos

Nuo 2020 m. pradžios iki rugsėjo pabaigos Lietuvos banko finansinis turtas (FT), nesusijęs su pinigų politikos operacijomis ir be įsipareigojimų, vidutiniškai sudarė 4 414 mln. Eur.

Šio turto graža eurais, įskaitant valiutų kursų pokyčių įtaką, bet be aukso kainos pokyčių, buvo 0,91 proc.; FT, be įsipareigojimų ir nesusijusio su pinigų politikos operacijomis, graža, be valiutų kursų ir aukso kainos įtakos, nuo metų pradžios buvo 2,91 proc.

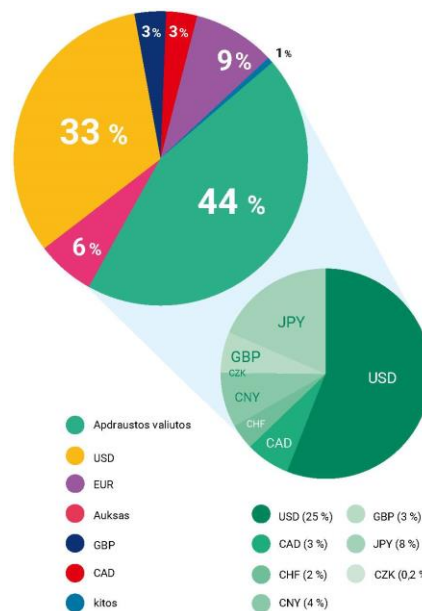
Aukso kiekis nepakito ir sudarė 5,8 t. Aukso portfelis per šių metų devynis mėnesius uždirbo 19,3 proc. Tokiems pokyčiams teigiamą įtaką darė didėjusi aukso rinkos vertė, o gražą eurais mažino susilpnėjęs JAV doleris.

Nuo 2020 m. pradžios finansų rinkose vykstantiems pokyčiams darė įtaką COVID-19 pandemija, kuriai prasidėjus buvo juntamas ryškus rinkos verčių kintamumas ir išaugęs netikrumas. Kiek vėliau, atsižvelgus į galimas rizikas, aktyvų rinkos vertės pradėjo augti, nes buvo palaikomos centrinių bankų vykdomos skatinamosios politikos ir priimtų vyriausybės sprendimų skatinti ekonomiką. Teigiamą įtaką investicinei gražai darė didėjusi aukso rinkos kaina ir teigiamas tendencijas fiksavusi akcijų rinka. Prie teigiamos gražos taip pat prisidėjo ir reikšmingai sumenkęs VVP pajamingumas, nes jam mažėjant didėjo portfelio vertė. Labiausiai gražą mažinantis veiksnys buvo sustiprėjęs euras.

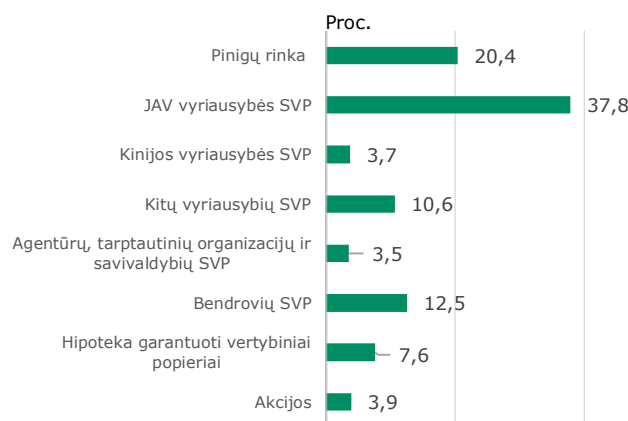
Didžioji FT, be įsipareigojimų ir nesusijusi su pinigų politikos operacijomis, dalis (53 %) buvo eurais ir kitomis valiutomis (JAV doleriais, Japonijos jenomis, Didžiosios Britanijos svarais, Čekijos kronomis, Kinijos juaniais, Šveicarijos frankais ir Kanados doleriais), kurių kurso rizika yra apdrausta. Dėl didesnės investicijų diversifikacijos dalies turto valiutinė rizika buvo nedrausta.

FT saugumas užtikrinamas skaidant investicijas, sudarant sandorius su geros reputacijos bei aukštus reitingus turinčiomis finansų įstaigomis ir investuojant tik į investicinį reitingą turinčių emitentų skolos vertybinius popierius. Tarptautinių reitingų agentūrų suteiktas investicinis reitingas rodo, kad emitentų įsipareigojimų nevykdymo tikimybė yra maža. 2020 m. rugsėjo pabaigoje 59 proc. turimų investicijų buvo suteiktas aukščiausias AAA reitingas.

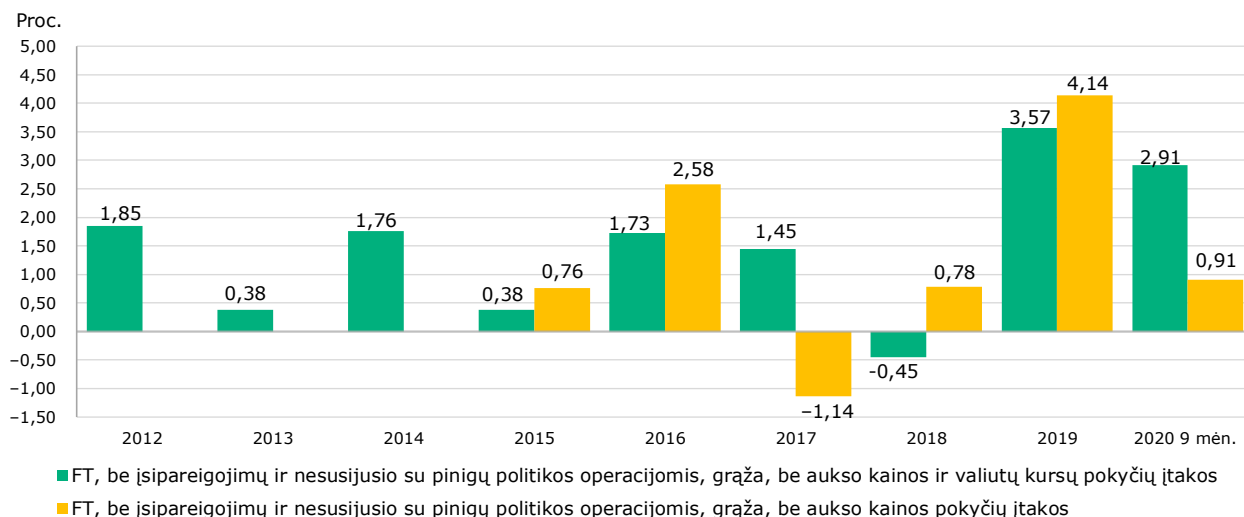
Vidutinė investicijų valiutinė struktūra nuo 2020 m. pradžios

Vidutinis investicijų pasiskirstymas nuo 2020 m. pradžios

Investicijų graža

Mokėjimai

Mokėjimų rinka sėkmingai įveikė karantino iššūkius. Mokėjimo paslaugų teikėjai greitai prisitaikė prie naujos aplinkos: pertvarkė klientų aptarnavimo srautus, padidino bekontakčio mokėjimo ribą iki 50 Eur, užtikrino patikimus atsiskaitymo sprendimus, skirtus el. prekybai. Vis dėlto buvo tam tikrų nepatogumų: dalis bankų skyrių, kaip ir kai kurie bankomatai prekybos centruose, klientams buvo nepasiekiami, naujos mokėjimo kortelės ilgiau keliavo paštu iki klientų, taip pat kurį laiką nebuvo galimybės užsisakyti mobiliojo parašo paslaugos. Paprastai padaliniuose buvo teikiamos tik tos paslaugos, kurių nebuvo įmanoma suteikti nuotoliniu būdu, o siekiant suvaldyti klientų srautus ir užtikrinti saugumą, buvo taikoma išankstinė klientų registracija. Nėra duomenų, kad dėl to būtų reikšmingai nukentėjęs kurių nors mokėjimo paslaugų prieinamumas.

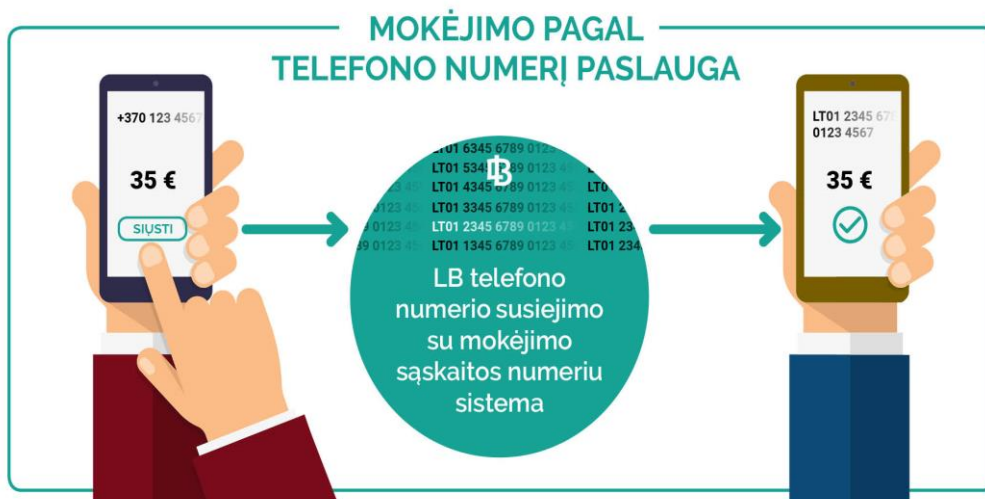
2020 m. pirmąjį pusmetį sparčiai augo Lietuvos banko valdomoje mokėjimo sistemoje CENTROLink įvykdytų mokėjimų nurodymų skaičius. Sistemoje CENTROLink minėtu laikotarpiu atlikta 37,8 mln. SEPA mokėjimų. Tai yra 2,4 karto daugiau nei per 2019 m. atitinkamą laikotarpį. Augo visų rūšių mokėjimų skaičius: SEPA kredito pervedimų įvykdyta beveik dvigubai daugiau, o SEPA tiesioginio debeto pervedimų – net 19 kartų daugiau nei 2019 m. pirmąjį pusmetį. Iš viso nagrinėjamu laikotarpiu atlikta 27,5 mln. SEPA kredito pervedimų ir 6,2 mln. SEPA tiesioginio debeto operacijų. Vis labiau populiarėjant momentiniams mokėjimams, tokius mokėjimus savo klientams per CENTROLink sistemą siūlančių finansų įstaigų skaičius 2020 m. pirmojo pusmečio pabaigoje, palyginti su 2019 m. atitinkamu laikotarpiu, buvo tris kartus didesnis. Lietuvos banko mokėjimo sistemoje įvykdytų momentinių mokėjimų skaičius išaugo iki 4,1 mln., arba padidėjo beveik 4 kartus, palyginti su 2019 m. pirmuoju pusmečiu.

Lietuvos didieji bankai pradėjo savo klientams – fiziniams asmenims – teikti mokėjimo pagal telefono numerį paslaugą. 2018 m. spalio mėn. Lietuvos bankas įdiegė pakaitinių identifikatorių paieškos paslaugą, skirtą padėti surasti mokėjimo paslaugų teikėjo kliento sąskaitos numerį pagal mokėjimo nurodymo iniciatoriui žinomą mobiliojo telefono numerį arba el. pašto adresą. Šių metų kovo ir balandžio mėn. prie šios paslaugos prisijungė du didieji šalies bankai ir pasiūlė mokėjimo pagal telefono numerį paslaugą privatiems asmenims. Mokėjimo pagal telefono numerį paslauga skirta mokėjimų nurodymų inicijavimui supaprastinti, o kai mokėtojas ir gavėjo bankas

priima momentinius atsiskaitymus – mokėjimas pagal telefono numerį įskaitomas akimirksniu. Didėjantis mokėjimo pagal telefono numerį paslaugos naudotojų skaičius bei šios paslaugos pritaikymas verslo poreikiams galėtų nulemti dar didesnę visą parą vykdomų greitų ir patogių momentinių mokėjimų plėtrą šalyje.

Mokėjimų taryba pateikė rekomendacijas dėl atsiskaitymų negrynaisiais pinigais ugdymo įstaigose ir atvirosios bankininkystės plėtros skatinimo. 2020 m. liepos mėn. Mokėjimų taryba (toliau – Taryba) baigė nagrinėti du klausimus ir patvirtino atitinkamas rekomendacijas. Pirmą, siekiama, kad per penkerius metus bent 80 proc. visų mokyklų valgyklose būtų galima atsiskaityti ir negrynaisiais pinigais, o mokinių, turinčių bent vieną atsiskaitymo negrynaisiais pinigais priemonę, kasmet daugėtų po 10 proc. Taryba rekomenduoja ugdymo įstaigų valgyklose diegti atsiskaitymams negrynaisiais pinigais priemonių įsigijimą nepilnamečiams, mažinti šių atsiskaitymo priemonių kainas ir lavinti praktinius mokinių finansinio raštingumo įgūdžius. Antra, Taryba nustatė tris rinkai aktualiausias atvirosios bankininkystės taikymo sritis (vertinant klientų kreditingumą, kovai su sukčiavimu ir vykdant pinigų plovimo prevenciją, ugdant asmeninių finansų analizės ir valdymo įgūdžius) ir kviečia toliau plėtoti paslaugas šiose srityse.

Siekiant užtikrinti efektyvų ir naudingą Tarybos darbą, po dvejų šio nepriklausomo forumo veiklos metų peržiūrėta jo veikla, personalinė sudėtis ir veiklos nuostatai. 2020 m. liepos mėn. Tarybos nariai sutarė toliau tęsti Tarybos darbą, nes rinkoje matoma ir vertinama šio forumo nešama nauda, palikti Tarybą savarankišku nuolatinio kolegialiu organu, kurio veikla grįsta nepriklausomumo principu, Tarybos veiklą toliau orientuoti į bendradarbiavimo bei diskusijų skatinimą ir bendros pozicijos dėl problemišκών sričių ieškojimą, rekomendacijų formavimą Tarybos nariams ir kitoms institucijoms, skatinti dažnesnius Tarybos susitikimus ir j savo veiklą įtraukti daugiau suinteresuotųjų institucijų. Tarybos parengtos ataskaitos, suformuotos pozicijos ir rekomendacijos yra skelbiamos viešai [Lietuvos banko](#) ir [Finansų ministerijos](#) interneto svetainėse, taip pat komunikuojamos suinteresuotosioms institucijoms tiesiogiai.

Priežiūra

Paskelbus karantiną dėl COVID-19 pandemijos, Lietuvos bankas ėmėsi aktyvių veiksmų dėl padėties finansų rinkoje įvertinimo. Susiklosčius neeilinei situacijai, buvo vykdoma aktyvi tiek vieša, tiek ir individuali komunikacija su prižiūrimais finansų rinkos dalyviais siekiant operatyviai keistis informacija ir reaguoti į kilusias problemas. Reaguojant į susiklosčiusias aplinkybes ir į tarptautinių institucijų rekomendacijas, buvo imtasi priemonių finansų rinkos dalyviams tenkančiai administracinei naštai sumažinti ir lankstumui užtikrinti: nukelti inspektavimai ir tyrimai, paiginti trūkumų šalinimo terminai, pagal poreikį nustatomi kiti atskaitomybės terminai, nustatyti laikini palengvinimai dėl klientų pažinimo procedūrų ir kt. Visas taikytų priemonių sąrašas skelbiamas specialiai su COVID-19 susijusiai informacijai finansų rinkos dalyviams skirtoje Lietuvos banko interneto svetainės [skiltyje](#).

Lygiagrečiai teikti patarimai ir informacija gyventojams dėl COVID-19 pandemijos sukeltų pasekmių jų turimoms finansinių paslaugų sutartims ir kitais aktualiais klausimais, specialiai tam skirtoje Lietuvos banko interneto svetainės [skiltyje](#). Siekiant sumažinti galimą neigiamą COVID-19 pandemijos ir Lietuvos Respublikoje paskelbto karantino poveikį vartojimo ir būsto paskolų turintiems vartotojams, vykdamas finansinius įsipareigojimus, buvo priimti Lietuvos Respublikos vartojimo kredito įstatymo pakeitimai, suteikiantys teisę vartotojams pasinaudoti „kredito atostogomis“ (imokų atidėjimo teise), taip pat su „kredito atostogomis“ susiję Lietuvos Respublikos su nekilnojamoju turtu susijusio kredito įstatymo pakeitimai, kuriuos rengiant aktyviai prisidėjo ir Lietuvos banko specialistai.

Kurdamas pažangią ir patrauklią finansų rinkos aplinką, Lietuvos bankas FinTech įmonėms parengė išsamų licencijų išdavimo procesą apibūdinantį informacinį grafiką, jame parodytas visas kelias nuo pirmųjų pokalbių apie veiklos planus iki licencijos išdavimo – „kliento kelionė“. Tai vienas iš šiuo metu vykstančio Lietuvos banko licencijavimo proceso stiprinimo etapų, jo tikslas – nuo pat pirmųjų žingsnių susiderinti lūkesčius su potencialiais rinkos dalyviais, paprastai ir aiškiai parodyti jiems visą licencijavimo procesą – reikalavimus, vertinimo kriterijus ir terminus.

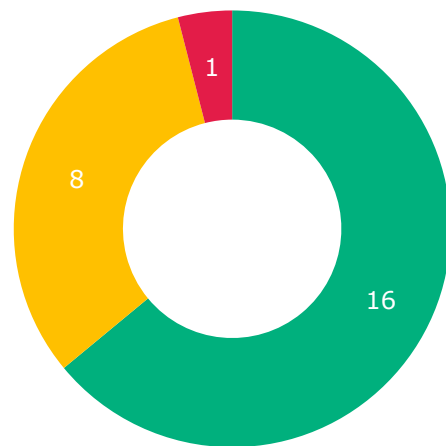
Sėkmingai plėtojamas Lietuvos banko inicijuotas projektas stiprinant kovą su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu – prasidėjo paskutinis Pinigų plovimo prevencijos kompetencijos centro steigimo etapas. Šis centras steigiamas siekiant sutelkti viešojo ir privačiojo sektorių pastangas kovoje su pinigų plovimu bei teroristų finansavimu ir stiprinti prevencijos sistemą. Šiais metais pažangos vertinimą atlikęs Kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu priemonių įvertinimo ekspertų komitetas (MONEYVAL), periodiškai vertinantis valstybių pažangą kovoje su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu, atitiktį tarptautiniams standartams bei teikiantis valstybių atsakingosioms institucijoms rekomendacijas dėl efektyvesnio rizikų valdymo ir efektyvesnės kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu, Lietuvai skyrė dar aukštesnę atitikties tarptautiniams standartams reitingą, reiškiantį, kad Lietuva aiškiai supranta ir siekia valdyti galimas rizikas ir grėsmes.

2020 m. sausio–rugsėjo mėn. atlikti 1 planinis ir 1 neplaninis inspektavimas, 3 neplaniniai tyrimai, 1 vizitas, šiuo metu taip pat vyksta 2 planiniai ir 1 neplaninis inspektavimas, 6 neplaniniai tyrimai.

Priežiūriniai veiksmai ir poveikio priemonės

Išduotų naujų licencijų ir veiklos leidimų struktūra (2020 m. sausio–rugsėjo mėn.)

- Elektroninių pinigų įstaigos licencija
- Mokėjimo įstaigos licencija
- Valdymo įmonės veiklos leidimas

Per šį laikotarpį pritaikytos 26 poveikio priemonės, iš jų – 25 juridiniams asmenims ir 1 fiziniam asmeniui.

2020 m. sausio–rugsėjo mėn. išduotos 24 licencijos, 1 veiklos leidimas, atšauktos 34 licencijos.

Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų sprendimas

Per 2020 m. tris ketvirčius Lietuvos bankas išnagrinėjo 382 ginčus, kilusius dėl finansinių paslaugų teikimo sutarčių vykdymo (per 2019 m. tris ketvirčius – 379 ginčus). Daugiausia išnagrinėtų ginčų (241) kilo su draudimo įmonėmis – jie sudarė 63 proc. visų su finansų rinkos dalyviais išnagrinėtų ginčų. Ginčai su bankais (100) sudarė 26, o su kitais finansų rinkos dalyviais (41) – apie 11 proc. visų išnagrinėtų ginčų.

Nagrinėdamas vartojimo ginčus Lietuvos bankas ir toliau siekia, kad ginčo šalys taikiai susitartų dėl kilusio ginčo.

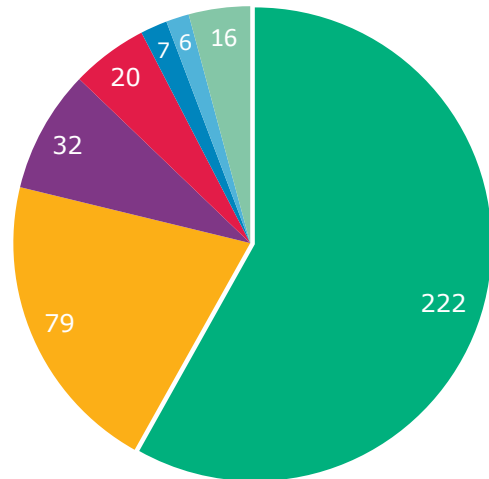
Per 2020 m. pirmus tris ketvirčius 70 atvejų ginčo šalys kilusius ginčus išsprendė taikiai – šis rodiklis reikšmingai padidėjo (2018 ir 2019 m. tuo pačiu laikotarpiu – atitinkamai 52 ir 57 taikiai pasibaigę atvejai).

Atskaitiniu laikotarpiu Lietuvos bankas priėmė 130 sprendimų dėl ginčo esmės (2019 m. atitinkamu laikotarpiu – 132 sprendimus).

Finansų rinkos dalyviai iki šiol įvykdė 77 proc. 2020 m. Lietuvos banko priimtų rekomendacinių sprendimų, kurių įgyvendinimo terminas yra pasibaigęs. Pernai tuo pačiu laikotarpiu šis rodiklis sudarė 90 proc.

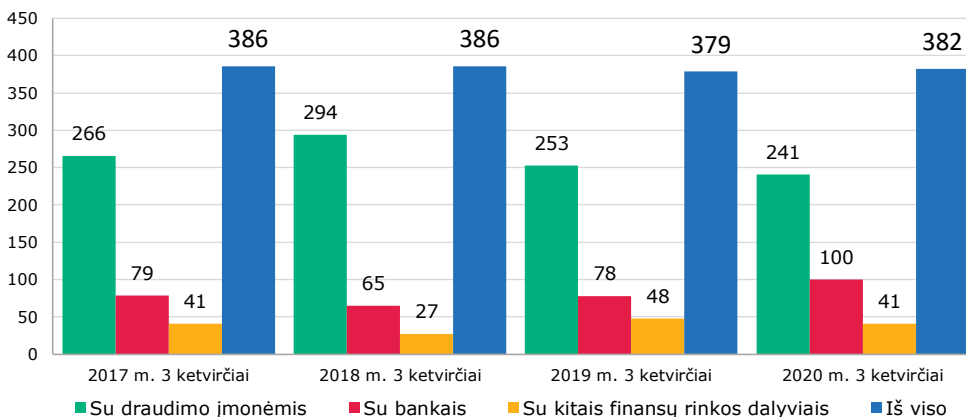
Nuasmėninti Lietuvos banko [sprendimai dėl vartojimo ginčo esmės](#) ir šiuose sprendimuose nurodyti [rekomendacijų neįvykdę finansų rinkos dalyviai](#) viešai skelbiami Lietuvos banko interneto svetainėje.

Ginčai pagal finansinės paslaugos tipą

- Ne gyvybės draudimas
- Mokėjimo paslaugos
- Kreditavimo paslaugos
- Gyvybės draudimas
- Investicinės paslaugos
- Kita
- Ne finansinės paslaugos

Ginčų skaičius pagal finansų rinkos dalyvio tipą

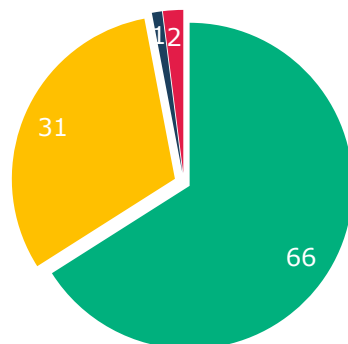
Bankų pertvarkymas

Toliau atliekami išankstinio pasirengimo galimiems nenumatytiems įvykiams darbai, atnaujinami ir plėtojami bankų pertvarkymo planai. 2020 m. darbų ciklą apsunkino aplinkybės, susiklosčiusios dėl COVID-19 poveikio finansų rinkos dalyviams, ir perėjimas prie naujojo reguliavimo režimo². Visos apimties šis režimas bus taikomas nuo šių metų pabaigos. Tęsiant ankstesniuose planavimo cikluose pradėtus darbus su Bendra pertvarkymo valdyba – centrine euro zonos šalių pertvarkymo institucija – bei Švedijos, Danijos, Latvijos ir Estijos institucijomis, buvo atnaujinami pertvarkymo planai, apimantys visus Lietuvoje veikiančius tarptautinėms grupėms priklausančius bankus. Be to, šiemet planuojama atnaujinti arba pirmą kartą parengti keturių vietos kapitalo kredito įstaigų pertvarkymo planus.

Surinktos metinės bankų įmokos į Bendrą pertvarkymo fondą (BPeF). 2020 m. viduryje BPeF sukaupta apie 42 mlrd. Eur visų euro zonos valstybių bankų ir tam tikrų investicinių įmonių pervestų lėšų. Fondo tikslinį lygį, siekiantį 1 proc. euro zonos bankų apdraustųjų indėlių sumos, tikimasi sukaupti per ateinančius trejus metus – iki 2024 m. Iš Lietuvoje veikiančių bankų 2020 m. surinkta ir į BPeF pervesta 5,9 mln. Eur įmokų (Estijos bankai sumokėjo 7,9 mln., o Latvijos – 4,2 mln. Eur). BPeF užtikrina, kad finansų įstaigos prisidėtų prie finansų sistemos stabilizavimo išlaidų, o pertvarkymo institucija prirėkus galėtų veiksmingai ir efektyviai taikyti savo pertvarkymo priemones bei įgaliojimus.

Siekiant apsaugoti valstybės lėšas ir Lietuvos finansų sistemos stabilumą, 2020 m. privalomas minimalus nuosavų lėšų ir tinkamų įsipareigojimų reikalavimas (MREL) ir jo sukauptimo terminas, kaip planuojama, bus nustatytas šešiams vietos rinkos dalyviams, įskaitant tris sisteminės svarbos bankus – AB SEB banką, „Swedbank“, AB, ir AB Šiaulių banką. MREL yra papildoma finansinės apsaugos priemonė, užtikrinanti, kad bankai, susidūrę su veiklos sunkumais, turėtų pakankamai išteklių nuostoliams padengti ir kapitalui atkurti. Šia priemone būtų užtikrinamas sklandus jų pertvarkymas. MREL sukauptimo terminai bus nustatyti pagal naująjį BRRD2 režimą: tarpiniai dydžiai turės būti sukaupti iki 2022 m., o galutiniai – iki 2024 m.

Bankų pertvarkymo planų rengimas (rinkos dalis pagal turto %)

- Planai, rengiami nuo 2016 m.
- Planai, rengiami nuo 2018 m.
- Planai, rengiami nuo 2020 m.
- Kita bankų sektoriaus dalis

² Pagal 2019 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES) 2019/879, kuria dėl kredito įstaigų ir investicinių įmonių nuostolių padengimo ir rekapitalizavimo pajėgumo iš dalies keičiama Direktyva 2014/59/ES ir iš dalies keičiama Direktyva 98/26/EB (BRRD2).

Banknotai ir monetos

Lietuvos banko į apyvartą išleistų eurų banknotų ir monetų vertė didėja lėtesniu tempu nei įprastai. Karantino metu grynųjų pinigų poreikis buvo laikinai sumažėjęs – dėl COVID-19 pandemijos grynaisiais pinigais gyventojai atsiskaito rečiau.

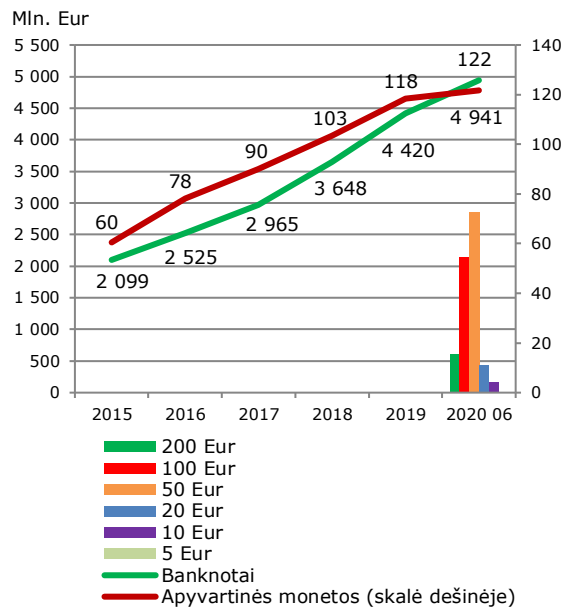
Lietuvoje padirbtų pinigų apyvartoje reikšmingai mažėja: 2019 m. antrąjį pusmetį surasta 2 250, o 2020 m. pirmąjį pusmetį – 691 vnt. padirbtų banknotų ir monetų.

Vis dar nepakeistų į eurus litų vertė apyvartoje nuosaikiai mažėja: per 2020 m. aštuonis mėnesius į eurus pakeista 5,6 mln., apyvartoje likę 421 mln. litų.

Šiomet Lietuvos bankas išleido pirmąją pasaulyje skaitmeninę kolekcinę monetą (LBCOIN). LBCOIN moneta – 6 skaitmeninių žetonų komplektas ir fizinė kolekcinė moneta – skirta 1918 m. Lietuvos Nepriklausomybės Aktui ir jį pasirašiusiems signatarams. Skaitmeninių monetų galima įsigyti specialioje Lietuvos banko el. parduotuvėje lbcoin.lb.lt.

Per 2020 m. aštuonis mėnesius Lietuvos bankas į apyvartą taip pat išleido 4 kolekcinės monetas ir apyvartinių monetų numizmatinį rinkinį. Šiomet dar planuojama išleisti 2 kolekcinės ir 2 progines monetas. Numizmatinių vertybių, jamžinančių svarbius istorinius įvykius, asmenybes, galima įsigyti Lietuvos banko el. parduotuvėje www.monetos.lb.lt.

Grynoji emisija

Statistika

Plėtojant finansų statistiką, toliau buvo sklandžiai rengiama PFJ balanso ir palūkanų normų, skolinimo veiklą vykdančių bendrovių, draudimo bendrovių, pensijų ir investicinių fondų turto ir įsipareigojimų, tarpbankinio skolinimo ir valiutų rinkų, mokėjimo priemonių, oficialiųjų tarptautinių atsargų, mokėjimų ir tarptautinių investicijų balansų, skolos užsieniui, tiesioginių užsienio investicijų, paslaugų eksporto ir importo, turimų vertybinių popierių ir finansinių sąskaitų statistika, įskaitant statistinės informacijos skelbimą Lietuvos banko interneto svetainėje, jos teikimą ECB ir kitoms tarptautinėms organizacijoms.

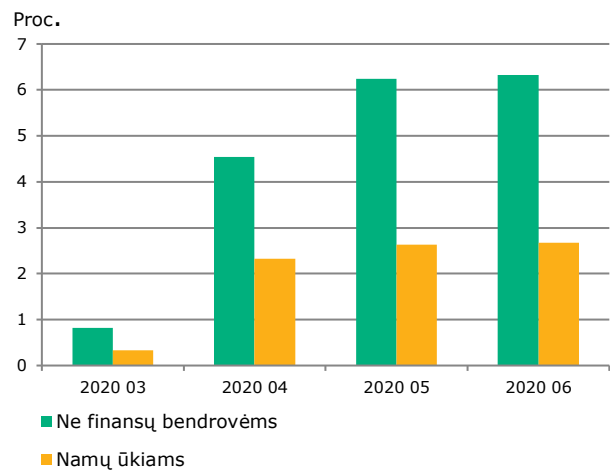
COVID-19 pandemijos sukeltas įprasto gyvenimo sąstingis nesutrikdė statistikos rengimo ir skelbimo proceso – duomenys vartotojams pateikti reikiamos kokybės, laiku ir tos pačios apimtys.

Stebint Lietuvos ekonomikos pulsą COVID-19 pandemijos poveikio kontekste, labai pasiteisino Lietuvos kredito įstaigų ir kitų kredito davėjų neapibendrinti duomenys, kaupiami Lietuvos banko administruojamoje Paskolų rizikos duomenų bazėje (PRDB). Kai kurie iš jų naudojami ekonominei analizei atlikti ir skelbiami Lietuvos banko interneto svetainėje. Išsamius kreditų duomenis naudoja Lietuvos kredito teikėjai vertindami esamų ir potencialių paskolos gavėjų patikimumą.

Operatyviai reaguojant į išaugusį duomenų ir jų greito gavimo poreikį, siekiant įvertinti COVID-19 sukeltos pandemijos poveikį ekonomikai ir finansams, buvo sutrumpinti PFJ balanso ir palūkanų normų duomenų rengimo terminai, pradėti rinkti papildomi duomenys apie paskolas, kurioms taikomi moratoriumai dėl COVID-19 pandemijos, pradėti skelbti pensijų fondų mėnesiniai duomenys per 15 darbo dienų po ataskaitinio laikotarpio pabaigos. Gerinant rengiamos statistikos kokybę ir siekiant nedidinti atskaitingųjų agentų duomenų teikimo naštos, toliau buvo naudojami ne tik banko vidiniai duomenų šaltiniai (pvz., PRDB), bet ir inicijuojamas administracinių duomenų šaltinių panaudojimas (pvz., VMI, valstybės registrų duomenys).

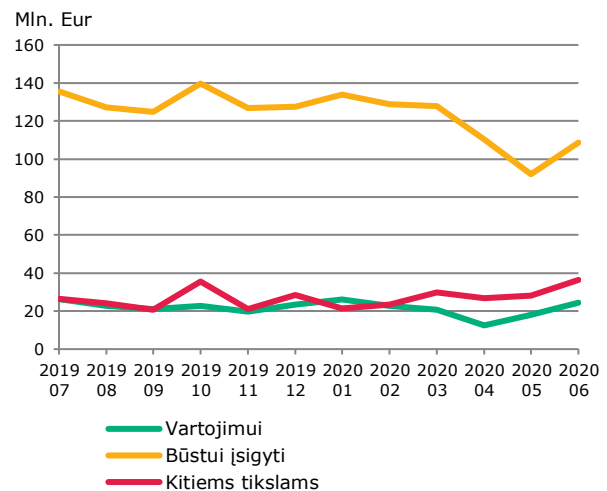
Siekiant dar labiau vartotojams palengvinti prieinamumą prie Lietuvos banko duomenų interneto svetainėje, vyko paskutiniai statistikos priemonės „Mano duomenų rinkiniai“ (vartotojo duomenų krepšelis) diegimo darbai. Ši priemonė palengvins statistikos vartotojų darbą su duomenimis interneto svetainės Statistikos puslapyje: vartotojas galės susikurti dažnai naudojamų duomenų rinkinius, kurie paskelbus duomenis atsinaujins automatiškai, dalytis jais su kitais vartotojais, iš kelių pasirinktų rodiklių suskaičiuoti naują (išvestinį) rodiklį.

Kredito įstaigų paskolų, kurioms pritaikytos moratoriumų sąlygos, dalis (palyginti su visų paskolų likučiu laikotarpio pabaigoje)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

Kredito įstaigų naujų paskolų namų ūkiams sumos

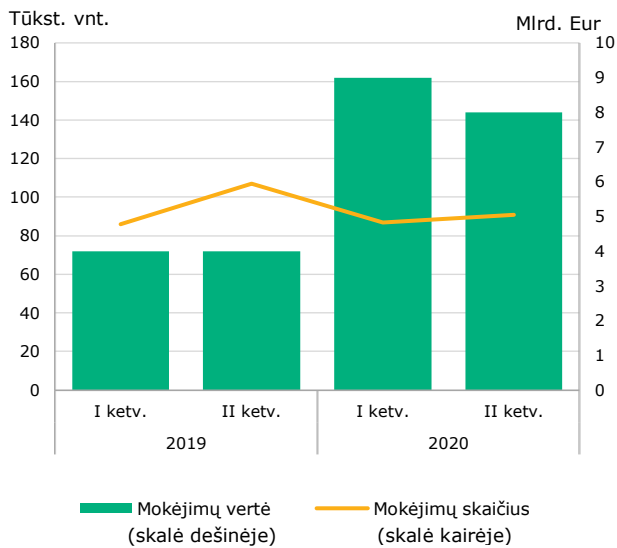
Šaltinis: Lietuvos bankas.

Iždo agentas

Lietuvos bankas 2020 m. pirmąjį pusmetį tvarkė valstybės išdo sąskaitas eurais ir užsienio valiutomis, vykdydamas Lietuvos Respublikos Lietuvos banko įstatyme nustatytas valstybės išdo agento funkcijas. Šiose sąskaitose laikomus valstybės piniginius išteklius, kaupiamus ir naudojamus Lietuvos Respublikos valstybės išdo įstatyme ir kituose teisės aktuose nustatyta tvarka, valdo Finansų ministerija. Be to, Lietuvos bankas tvarkė ES institucijų, tarptautinių organizacijų ir ne euro zonos nacionalinių centrinių bankų (toliau – kitos institucijos) sąskaitas eurais. Finansų ministerijos valdomose valstybės išdo sąskaitose laikomi piniginiai ištekliai sudarė didžiausią visose sąskaitose esančių lėšų dalį.

2020 m. birželio 30 d. Lietuvos banke buvo tvarkomos 69

Finansų ministerijos ir kitų institucijų mokėjimai

valstybės išdo ir kitų institucijų sąskaitos (2019 m. birželio 30 d. – 68). Šios sąskaitos atidarytos ir tvarkomos Lietuvos banke vadovaujantis Lietuvos Respublikos, Lietuvos banko ir ECB teisės aktais.

Lietuvos bankas teikia valstybės išdui ir kitoms institucijoms šias bankines paslaugas: perveda lėšas pagal išteklių valdytojų mokėjimo nurodymus, įskaito lėšas į sąskaitas, keičia valiutas, rengia ir teikia sąskaitų išrašus bei kitą informaciją. 2020 m. pirmąjį pusmetį, vykdamas Finansų ministerijos ir kitų institucijų mokėjimo nurodymus, atlikta 178 tūkst. kredito pervedimų, kurių apyvarta sudarė 17,0 mlrd. Eur.